

บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน
ในโรงเรียนอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4

The Role of Administratos in The Development Of Basic Morals in Nong Bua
District School Nakhon Sawan Province According to The Four Noble Truths

จรูญรัตน์ ปานขลิบ

Jarunrat Pankhlip

ปฏิธรรม สำเนียง

Patitham Samniang

พระมหาอุดร อุตตโร

Phramaha Udorn Uttaro

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: pankhibjaron@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 4 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 24 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทและหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4 ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 196 คน ด้วยแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.925 และสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.288$, S.D.=.537) พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความประหยัด ($\bar{X}=4.310$, S.D.=.555) รองลงมา คือ ความมีวินัย ($\bar{X}=4.296$, S.D.=.556) และความสามัคคี ($\bar{X}=4.295$, S.D.=.497) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสุภาพ ($\bar{X}=3.914$, S.D.=.557) 2. แนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 มีดังนี้ 1) ด้านความขยัน นักเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย เกียจคร้าน งานไม่คั่งค้าง โดยทำเป็นสมุดบันทึกความดีมีการยกย่องชมเชย 2) ด้านความประหยัด นักเรียนใช้น้ำไฟฟ้าอย่างประหยัด มีการวางแผนใช้จ่าย ไม่สุรุ่ยสุร่ายและส่งเสริมให้ออมเงิน 3) ด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนทำตามข้อตกลงของกลุ่ม ตรงต่อเวลาและหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักละอายและเกรง

กล่าวต่อการกระทำผิด 4) ด้านความมีวินัย นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบและรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน 5) ด้านความสุภาพ นักเรียนมีความประพฤติและกิริยามารยาทเรียบร้อย 6) ด้านความสะอาด นักเรียนมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาด ความปลอดภัย ฝึกฝนขัดเกลาจิตใจมิให้ขุ่นมัว 7) ด้านความสามัคคี นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวมทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 8) ด้านความมีน้ำใจ นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่น เสียสละเวลาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร, คุณธรรมพื้นฐาน, อริยสัจ 4

ABSTRACT

The aims of this research were : 1) to study the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths 2) to investigate the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths. This research was a mixed method: quantitative research and qualitative research. The sample was 196 people by using questionnaire with five rating scales for data collection with the 0.925 of reliability. The statistics program for the data analysis was frequency, percentage, mean, standard deviation. The qualitative research was dealt with the in-depth structured interview to collect all detail from nine key informants and the Content Analysis was presented in a descriptive form. The findings were as follows: 1. The roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths. Overall was at the highest level level ($\bar{X}=4.288$, S.D.=0.537) and when considering each aspect in descending order showed that was at high level : saving aspect ($\bar{X}=4.310$, S.D.=0.555), discipline aspect ($\bar{X}=4.296$, S.D.=0.556), unity aspect ($\bar{X}=4.295$, S.D.=0.497) respectively. The lowest level was politeness aspect ($\bar{X}=3.914$, S.D.=0.557). 2. The guidelines for the roles of administrators for basic moral development of students in Nongbua District School Nakhon Sawan Province according to the Four Noble Truths as following: 1) Diligent, administrator set up a variety activity to be on time, not be late, not take a day off too much, not be lazy. Encouraging students help a house works at home then write it down on a notebook for recording a good behavior. Giving some compliment when students did a good job. 2) Saving, administrator promotes students help school saving water, electricity. Students manage their money by write on notebook about income and expense account. 3) Honesty, administrator asks students to do Memorandum of Understanding (MOU) due to promote student morality in order to do good, correct, honest, fair things and work hard. 4) Discipline, administrators encourage students to dress a nice and clean uniform follows school regulations. In addition, take a good care of school properties. 5) Politeness, students

well-behaved regularly 6) Cleanliness, school has an activity that helps students are optimistic and happy with the success of others and some activities that students be aware of Health and safety first. 7) Unity, school organizes activities for students to help with work in school and public mind. Students be able to work with others. 8) Kindness, Administrator has activities for students to share things with others. Sacrifice time to participate in school activities.

Keywords: The Role of Administratos, Basic Morals, the Four Noble Truths

1. บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรให้ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการแก่เยาวชนไทย อันได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบัน ครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบัน การศึกษา การปลูกฝังคุณธรรมจึงหมายถึง การจัดสภาพการ เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม คุณธรรม จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความ เจริญรุ่งเรือง ความมั่นคง และความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติ สังคมจึงมุ่งหวังจะให้ โรงเรียนเป็นแกนในการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสมบูรณ์ตามต้องการ โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงที่จะอบรมสั่งสอนนักเรียนเกี่ยวกับหลักศีลธรรมเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนรู้ด้าน คุณธรรมพื้นฐาน หมายถึง คุณธรรม 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ขยัน 2) ประหยัด 3) ซื่อสัตย์ 4) มีวินัย 5) สุภาพ 6) สะอาด 7) สามัคคี และ 8) มีน้ำใจ

หลักอริยสัจ 4 เป็นคุณธรรมหลักที่ผู้บริหารจะนำหลักธรรมนี้ประกอบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งหลักอริยสัจ 4 ประกอบไปด้วย 1. ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) 2. สมุทัย (หลักธรรมที่ควรละ) 3. นิโรธ (หลักธรรมที่ทำให้บรรลु) 4. มรรค (หลักธรรมที่ควร เจริญ หรือทำให้เกิดขึ้น) (ตีพิมพ์.ดอทคอม, [ออนไลน์]) ถ้านักเรียนเข้าใจในกระบวนการอริยสัจ 4 ย่อมทำให้ ดำเนินชีวิตของนักเรียนได้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดคุณธรรมพื้นฐานในสถานศึกษา ผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมี คุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรม ในการนำที่ถูกต้อง เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารหรือผู้นำนั้น ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้าน ความรู้ทางวิชาการ และ คุณลักษณะด้านความสามารถในการบริหาร

ในปัจจุบันในโรงเรียน อำเภอนองบัว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3 มีส่วนสำคัญในการผลักดันเรื่องคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน จากการดำเนินโครงการ และกิจกรรมที่ เกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน แต่จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา และข้อมูลของฝ่ายกิจกรรมนักเรียน ยังพบว่านักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สาเหตุส่วนใหญ่ มาจากการขาดคุณธรรมพื้นฐานจากปัญหาดังกล่าวโรงเรียนจึงได้ มีมาตรการในการส่งเสริม

และปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้ผู้เรียน โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ได้บูรณาการสอนโดยสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานแต่กระบวนการจัดการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอ เพราะโรงเรียน คือ หน่วยงานที่ต้องขัดเกลาพฤติกรรม และปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณธรรมพื้นฐานจึงต้องมีการดำเนินการกำหนดทิศทางมีมาตรการส่งเสริมการดำเนินงาน ร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านคุณธรรมพื้นฐานผู้เรียนให้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่วางไว้

ผู้วิจัยได้ศึกษารายงานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา(SAR) (สำนักงานการประถมศึกษา นครสวรรค์เขต 3, 2564) โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนอำเภอ หนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

โรงเรียนของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา นครสวรรค์ ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3, [ออนไลน์]) พื้นที่อำเภอหนองบัว โดยแบ่งการบริหารเป็น 2 ศูนย์ คือ 1) ศูนย์คุณภาพการศึกษากลุ่มโรงเรียนหนองบัว 1 (บัวหลวง) จำนวนประชากร ทั้งหมด 63 คน มีโรงเรียนจำนวน 20 โรงเรียน และ 2) ศูนย์คุณภาพการศึกษากลุ่มโรงเรียนหนองบัว 2 (หนองบัว จำนวนประชากร ทั้งหมด 191 คน มีโรงเรียนจำนวน 21 โรงเรียน รวมสองศูนย์คุณภาพการศึกษาทั้งหมดประชากร 275 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 3, [ออนไลน์]) โรงเรียนทั้งหมด 41 โรงเรียน

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย (ระบุรูปแบบของการวิจัย) ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาสภาพบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียน ตามหลักอริยสัจ 4

3. การวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ดำเนินการตามระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 2 ระยะ ทั้งเชิงปริมาณได้มาวิธีการสุ่มอย่างง่าย ใช้สูตรตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 41 คน ครูผู้สอน จำนวน 236 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 277 คน ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 จำนวน 41 โรงเรียน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด มี 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอรับหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ เสนอถึงสำนักงานเขตพื้นที่การการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ที่ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารสถานศึกษา รักษาการ หัวหน้าฝ่าย ครูผู้สอน ครูอัตราจ้าง โรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3

2) ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามใส่ซองพร้อมหนังสือขอความร่วมมือจากสังกัด โดยดำเนินการส่งและรับคืน โดยบุคลากรหรือผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 3 ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง

3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม
- 2) นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
- 3) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานในโรงเรียนในเขตอำเภอหนองบัว โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และแปลผลโดยใช้เกณฑ์เฉลี่ย (สิน พันธุ์พินิจ, 2547: 19)

4. สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพเพศ ที่มากที่สุดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 61.224
2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่ง ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยตำแหน่งครู จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 87.244
3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีระดับการศึกษา ที่มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 89.798

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผู้บริหารและครูที่มีระดับประสบการณ์ทำงาน มากที่สุดส่วนใหญ่ ประกอบด้วยระดับ 11-20 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 9.693

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านขวัญ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียนตรงต่อเวลา ไม่มาสาย ไม่ขาดเรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรม ให้นักเรียนไม่เกียจคร้านไม่ปล่อยงานค้างค้ำ ผู้บริหารและครูจึงส่งเสริมให้นักเรียนช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน โดยทำเป็นสมุดบันทึกความดีในแต่ละวัน โดยมีการยกย่อง ชมเชย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย จรัส ถาวร (2529) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม พบว่า การที่ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนั้น นำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ นักเรียนได้รับการส่งเสริมจากครอบครัว ชุมชน กลุ่มเพื่อนนักเรียน และโรงเรียน ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริการและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2540) สรุปว่า คุณธรรม เร่งด่วนที่ควรดำเนินการ คือ ความขยัน หมั่นเพียร การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่ละโมภ โลกมาก รู้จักยับยั้งชั่งใจ และต้องไม่เอาเปรียบหรือเบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่น

2. ด้านความประหยัด ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้น้ำ ไฟฟ้า อย่างประหยัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัด กิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการวางแผนใช้จ่ายไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ผู้บริหารและครูจึงส่งเสริมโดยให้ นักเรียนทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในแต่ละวัน และส่งเสริมให้นักเรียนออมเงิน กับครูประจำชั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กล่าวถึง แนวทางส่งเสริมการประหยัดและอดออมใน 5 ประการ คือ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีลักษณะนิสัยสันโดษ มีความรู้จักพอดีในการบริโภค อุปโภคไม่ฟุ้งเฟ้อ สุรุ่ยสุร่ายหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป รู้จักใช้ทรัพยากรและเวลาได้เหมาะสมและเป็นประโยชน์มากที่สุด มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบโดยมีสัดส่วนของการใช้จ่ายกับการออมให้ได้สมดุลกัน เช่น ใช้จ่าย ส่วนตัว ใช้จ่ายทำบุญและฝากออมสินไว้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540)

3. ด้านความซื่อสัตย์ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำตามข้อตกลงของกลุ่ม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้ นักเรียนซื่อตรงต่อเวลา และหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความ ซื่อสัตย์จึงส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ รู้จักละอายและเกรงกลัวต่อการกระทำผิด มีความซื่อตรงต่อเวลา และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนประพฤติตนตามหลักคุณธรรมขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประทีปธรรมนาถ (ชุตินธโร) (2555: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นเป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มากที่สุด รองลงมา เป็นด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ ด้านผู้เรียนมีความประหยัด ด้านผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

4. ด้านความมีวินัย ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่งกายเรียบร้อยและถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนและข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียน ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องความมีวินัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ ([ออนไลน์]) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 2 ด้าน มีดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ครูมีบทบาทในระดับมาก

5. ด้านความสุภาพ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความประพฤติเรียบร้อยสม่ำเสมอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย อยู่ในระดับ มาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสุภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปณีย์ จำปา (2555: 35-37) รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาคาร) การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาคาร) จำนวน 4 ด้าน คือ ความเหมาะสม ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จำนวน 12 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความมีสติและละเอียดรอบคอบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ความสุภาพ ความสามัคคี ความประหยัด ความกตัญญู ความมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และการพึ่งตนเอง และประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ผลการประเมินพบว่า คุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

6. ด้านความสะอาด ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมองโลกในแง่ดี ยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีสุขนิสัยในการรักษาความสะอาด ความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสะอาด จึงฝึกฝนขัดเกลาจิตใจมิให้ขุนมัวปราศจากความมัวหมอง สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแนวทาง 1. ส่งเสริมให้นักเรียนมีการรักษาความสะอาด มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ 2. ฝึกฝนให้นักเรียนรักษาความสะอาดภายในห้องเรียน โดยการร่วมกันจัดทำตารางเวรให้นักเรียนในแต่ละวันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ ([ออนไลน์]) ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของครูในการส่งเสริมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 2 ด้าน มีดังนี้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ครูมีบทบาทในระดับมาก

7. ด้านความสามัคคี ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนช่วยเหลืองานส่วนรวม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้

นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทรณ์ ญาณสัณโณ (โสตามุข) (2558: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพยุหวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ) ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความคิดเห็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อสภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพยุหวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ) โดยภาพรวมและรายข้อ ทุกด้านอยู่ในระดับมาก

8. ด้านความมีน้ำใจ ผลการวิจัย พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักแบ่งปันสิ่งของ ขนม เครื่องใช้ให้แก่ผู้อื่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียนเสียสละเวลาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของความมีน้ำใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร ทุนบาล (2560: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิจัยตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก

6. องค์ความรู้ใหม่

1. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูมีการมอบหมายการบ้าน รายงาน การทบทวนความรู้ได้อย่างสม่ำเสมอแก่นักเรียน เป็นการให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบ มีความเอาใจใส่ ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนา และฝึกฝนทักษะทางวิชาการด้านต่างๆ ทั้งในสิ่งที่นักเรียนมีความสนใจเฉพาะด้าน และที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความประหยัด ผู้บริหารได้ดำเนินการ พัฒนาผู้เรียนให้ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บหอมรอมริบ ใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย จัดให้มีการออมทรัพย์ ร่วมกับธนาคารออมสิน การคัดแยกขยะ นักเรียนได้รู้จักการคัดแยกขยะ จัดการขยะ ด้วยวิธีที่เหมาะสม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความซื่อสัตย์ ผู้บริหารได้ดำเนินการด้วยการบูรณาการ กิจกรรมชื่นชมนักเรียนผู้มีความซื่อสัตย์อยู่เป็นประจำ ด้วยมีนักเรียนเก็บเงินสิ่งของมีค่าได้แล้ว จะมาส่งให้ครูประกาศหาเจ้าของอยู่เป็นประจำ ครูเฝ้าประจำวันก็จะประกาศชื่อนักเรียนที่เก็บของได้ที่หน้าเสาธงด้วยความชื่นชม ให้เป็นแบบอย่างที่ดี

4. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความมีวินัย ผู้บริหารได้ดำเนินการงานกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ซึ่งกระบวนการลูกเสือ มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตาม รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รวมถึงเน้นความสามัคคีในหมู่คณะ

5. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสุภาพ ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนจุดเน้นในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนรู้จักการมีสัมมาคารวะ รู้จักการให้ความเคารพต่อพระรัตนตรัย ต่อพ่อแม่ครูบาอาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ กิจกรรมมารยาทชาวพุทธ เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามแบบแผนวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม และมีนักเรียนต้นแบบมารยาทชาวพุทธได้แสดงบทบาทสมมติ

6. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสะอาด ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมการตรวจร่างกาย ตรวจผม ตรวจเล็บ ทุกต้นเดือน ตรวจหาเชื้อโควิด-19 โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนทุกคนมีสุขภาพดี สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ ประเมินสถานภาพทางด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนและบุคลากรอื่นๆ ภายในโรงเรียน ดำเนินการให้มีการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรคติดต่อและเชื้อโรคต่างๆ พร้อมแนะนำช่วยเหลือในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

7. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความสามัคคี ผู้บริหารได้ดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน และการฝึกสอนให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม ก็เพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การมอบหมายงานกลุ่มให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา ทำให้มีประสบการณ์ตรงในการทำงาน

8. บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนด้านความมีน้ำใจ ผู้บริหารได้ดำเนินการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ ในการปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักคุณค่าของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เกิดเป็นความรัก ความสามัคคี

หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารใช้ในการนำครูเข้าสู่กระบวนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน โดยผู้บริหารมีบทบาทในการนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน 8 ด้าน 1) ด้านความขยัน 2) ด้านความประหยัด 3) ด้านความซื่อสัตย์ 4) ด้านความมีวินัย 5) ด้าน

ความสุภาพ 6) ด้านความสะอาด 7) ด้านความสามัคคี 8) ด้านความมีน้ำใจ โดยผู้บริหารและครูได้รู้จักสภาพปัญหา (ทุกข์) จากนั้นนำปัญหามาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้ (สมุทัย) เมื่อทราบสาเหตุแล้วมีการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา (นิโรธ) และลงมือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา (มรรค) เพื่อให้ปัญหาได้ดับหรือหมดไป

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อศึกษาบทบาทและเพื่อหาแนวทางบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียน อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ด้านความขยัน โรงเรียนควรอบรมนักเรียนให้มีความขยัน เพียรพยายามในการเรียน การงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ และ โรงเรียนควรส่งเสริมจัดให้มีการเพียรพยายามในการ ประกอบกรรมดีละบาป ความขยันในข้อนี้มี 4 ประเภท คือ เพียรป้องกันหรือเพียรระวังไม่ทำบาป เพียรละบาป เพียรสร้างคุณดีและเพียรรักษาความดี

2. ด้านการประหยัด โรงเรียนควรอบรมนักเรียนในการนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน และส่งเสริมจัดให้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นภายใน สถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการออมของเด็กนักเรียน

3. ด้านความซื่อสัตย์โรงเรียนควรมีการส่งเสริมการประพฤติตนตรงไปตรงมา ยึดหลัก ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ และควรส่งเสริม เชิดชูคุณความดีของนักเรียนประพฤติที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น การให้ประกาศนียบัตร หรือทุนการศึกษา เป็นต้น

4. ด้านการมีวินัย โรงเรียนควรมีควบคุมการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่าง เหมาะสมอยู่เสมอ โดยมีการรณรงค์เพื่อรักษาระเบียบ และวินัยต่างๆ ภายในโรงเรียน และควรเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถึงกฎระเบียบวินัยต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อเกิดความเหมาะสมแก่นักเรียน โดยยึดหลักประชาธิปไตย

5. ด้านความสะอาด โรงเรียนควรจัดให้เด็กได้สำรวจความสะอาดร่างกายของตนเองก่อนเข้าเรียน และจัดกิจกรรมให้เด็กได้แปรงฟันหลังอาหาร ล้างมือ ล้างหน้า (หรืออาบอาบน้ำ) ก่อนเข้านอนฝึกให้เด็กทำความสะอาดร่างกายของตนเองหลังการขับถ่าย การล้างมืออย่างถูกวิธีอย่าง สม่ำเสมอ เป็นต้น และทางโรงเรียนอาจสื่อสารกับทางบ้านให้ผู้ปกครองจัดเตรียมผ้าเช็ดหน้าให้เด็กมา โรงเรียนทุกวัน และทุกเช้าก่อนเรียน คุณครูจะตรวจเช็ค ว่า เด็กได้พกผ้าเช็ดหน้ามาโรงเรียนหรือไม่ และสอนการใช้ผ้าเช็ดหน้าให้ถูกวิธีตั้งแต่การปักชื่อของตัวเองลงบนผ้าเช็ดหน้า เพื่อให้รู้ว่า เป็นของใคร การพับผ้าเช็ดหน้าใส่กระเป๋า และการใช้เช็ดหน้าหรือปิดปากเพื่อดูแลตัวเองไม่ให้แพร่เชื้อไปยังผู้อื่น

6. ด้านความสุภาพ โรงเรียนควรสอนให้เด็กรู้จักตัวเอง ทำความรู้จักกับตัวเอง ด้วยการวิเคราะห์ตัวเองว่าเราเป็นคนอย่างไร มีข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงอะไรบ้าง จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขและโรงเรียนควรสอนให้เด็กอยู่ร่วมกันในหมู่ด้วยดีในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งเพื่อนฝูง พี่น้อง บุคคลในครอบครัว ครูอาจารย์

ผู้ใหญ่รอบข้าง สอนให้เด็กกระทำต่อกัน คิดต่อกัน และพูดจากันด้วยเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนๆ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ใหญ่โดยเต็มใจ แสดงกิริยาสุภาพ ยิ้มแย้มแจ่มใส ประพฤติสุจริต มีมารยาทงดงาม เคารพรับฟังความคิดเห็น และสามารถนับถือกันทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง

7. ด้านความสามัคคี โรงเรียนควรสอนเรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จะช่วยให้เด็กสามารถทำงานที่ยากลำบากให้สำเร็จได้ช่วยให้เด็กเกิดความ มั่นใจในตนเอง เพราะสามารถช่วยกันฟันฝ่าอุปสรรคจนลุล่วงไปได้และโรงเรียนควรจัดการศึกษาใน ลักษณะที่เสริมสร้างให้เด็กเป็นคนตั้งมั่น อยู่ในศีล มีความเคารพนับถือตัวเอง มีความเคารพนับถือคนอื่น ไม่เบียดเบียนใคร ด้วยกาย ด้วยวาจาและเป็นผู้ที่คิดจะช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเท่าที่จะทำได้ อดทนอดกลั้นในการสร้างประโยชน์ให้คนอื่นด้วย

8. ด้านความมีน้ำใจ โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนให้รู้จักการช่วยเหลือผู้ที่มีความ เดือดร้อนอยู่เสมอ เช่น การบริจาคสิ่งของแก่ผู้ยากไร้เป็นต้น และส่งเสริมการมีน้ำใจเสียสละ ความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น การเป็นจิตอาสาในโครงการสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ว่ามีการใช้หลักธรรมที่เหมือนหรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

2. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการ ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน

3. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในโรงเรียน หรือหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมต่อไป

บรรณานุกรม

กนกพร เพ็ชรพงศ์ และคณะ. **คุณธรรมพื้นฐาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.grad.nu.ac. [22 เมษายน 2566].

จรัส ถาวร. (2529). **พฤติกรรมนักเรียนที่ผ่านการอบรมโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม**. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จันทร์จิรา โกมุท. (2560). **บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามกรอบคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ชูศรี วงศ์รัตน์. (2562). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.

ฐาปณีย์ จำปา. (2555). **รายงานการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนวัดทางกระบือ (เอื้อติวิทยาการ)**. นครนายก: โรงเรียนวัดทางกระบือ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- พระครูประทีปธรรมนาถ (ชุตินฺธโร). (2555). **การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทรธรรณ ญาณสำโณ (โสตามุข). (2558). **สภาพคุณธรรมพื้นฐานนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพุทธวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 (ศรีสะเกษ)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิสนุ พงศรี. (2549). **วิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เทียมผาการพิมพ์.
- วิภาพร ทุนบาล. (2560). **การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยา วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. **ข้อมูลบุคลากรในเขตอำเภอนองบัว**. แหล่งที่มา: [ออนไลน์]. <https://nsw3.go.th>. [15 กรกฎาคม 2565].
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **คู่มือครูเพื่อพัฒนาจิตพิสัยในระบบการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- Cronbach. Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing**. 4th ed. New York : Harper & Row.